

УДК 364.4:338.246.8(477)

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V58(2026)-06

Височин І. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та фінансів підприємства, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-1738-8553

e-mail: i.vysochyn@knute.edu.ua

Оцінювання потенціалу розвитку ветеранського підприємництва

Анотація. У статті досліджено сучасний стан, особливості та перспективи розвитку ветеранського підприємництва як важливого інструменту соціально-економічної реінтеграції ветеранів та чинника економічного відновлення України. Проведено порівняльний аналіз міжнародного досвіду державної підтримки ветеранського підприємництва у США, Великій Британії, Канаді, Ізраїлі та Австралії, що дало змогу визначити ключові інструменти фінансової, освітньої, консультаційної, менторської та інституційної підтримки ветеранів-підприємців. Проаналізовано еволюцію розвитку ветеранського підприємництва в Україні, охарактеризовано сучасну екосистему його підтримки та основні законодавчі зміни, пов'язані з формуванням нормативно-правових засад ветеранського підприємництва. Визначено ключові бар'єри розвитку, серед яких обмежений доступ до фінансових ресурсів, недостатній рівень підприємницьких компетенцій, нерівномірний розвиток інфраструктури підтримки, потреба у професійній та психологічній адаптації ветеранів та вплив воєнних ризиків. Обґрунтовано пріоритетні напрями вдосконалення системи підтримки, зокрема розвиток грантових, кредитних і гарантійних механізмів, підприємницької освіти, наставництва, акселерації, регіональної інфраструктури та взаємодії держави, бізнесу і громадянського суспільства. Запропоновано систему показників комплексного оцінювання потенціалу розвитку ветеранських підприємств, що охоплює фінансову, ресурсну, інноваційну, ринкову, інституційну, соціальну та управлінсько-адаптаційну складові. Розроблено послідовність формування інтегрального показника потенціалу розвитку, що поєднує традиційні економічні характеристики зі специфічними показниками ветеранського підприємництва та дає змогу визначати складові, які потребують першочергового вдосконалення.

Ключові слова: ветеранські підприємства, ветеранське підприємництво, потенціал розвитку, інтегральний показник потенціалу розвитку, державна підтримка, соціально-економічна реінтеграція, мале і середнє підприємництво, екосистема підтримки, економічне відновлення.

Vysochyn Iryna, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economic and Business Finance, State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

Assessment of the Development Potential of Veteran Entrepreneurship

Abstract. Introduction. The full-scale war in Ukraine has significantly increased the importance of veterans' socio-economic reintegration. Veteran entrepreneurship has become an important mechanism for supporting veterans' transition to civilian life, ensuring economic independence, creating employment opportunities, and contributing to economic recovery. At the same time, the growing number of veterans requires the development of an effective support ecosystem and methodological approaches to assessing the development potential of veteran-owned enterprises.

Purpose. The purpose of the article is to examine the current state and development prospects of veteran entrepreneurship in Ukraine, generalize international experience, identify key development factors and barriers, and develop a system of indicators and a methodological approach for comprehensive assessment of the development potential of veteran-owned enterprises.

Results. The study reveals the economic and social significance of veteran entrepreneurship as a mechanism for veterans' reintegration and an important driver of small and medium-sized business development. A comparative analysis of support models in the United States, the United Kingdom, Canada, Israel, and Australia demonstrates that their effectiveness is based on comprehensive state policies combining financial support, entrepreneurial education, mentoring, institutional coordination, and preferential access to public procurement. The paper analyzes the evolution of veteran entrepreneurship in Ukraine, highlights the development of its institutional and regulatory framework, and characterizes the role of the Ministry of Veterans Affairs, the Ukrainian Veterans Foundation, and other support institutions. The main barriers include limited access to finance, insufficient entrepreneurial competencies, uneven regional support infrastructure, psychological adaptation challenges, and wartime economic risks. A system of indicators for assessing the development potential of veteran-owned enterprises is proposed, covering financial, resource, innovation, market, institutional, social, and managerial-adaptive components. A methodological sequence for calculating the Integral Indicator of the Development Potential is developed, including indicator normalization, weighting, assessment of individual components, and aggregation into an integral measure. Based on international best practices, strategic directions for strengthening the national support ecosystem are proposed.

Conclusions. Veteran entrepreneurship should be considered an important component of Ukraine's veteran policy and economic recovery. International experience confirms that the sustainable development of veteran-owned enterprises requires an integrated ecosystem combining financial, educational, mentoring, institutional, and market support. The proposed system of

¹ Стаття надійшла до редакції: 05.09.2026

Received: 5 September 2026

indicators and methodological approach provides a basis for comprehensive assessment of the development potential of veteran-owned enterprises and can be used to identify priority areas for their development and to support managerial decision-making. Further research should focus on testing the methodology on a representative sample of veteran-owned enterprises, refining the weighting coefficients, and assessing its practical applicability.

Keywords: *veteran-owned enterprises, veteran entrepreneurship, development potential, Integral Indicator of the Development Potential, government support, socio-economic reintegration, small and medium-sized enterprises, support ecosystem, economic recovery.*

JEL Classification: L26; J24; H11; O17; M13.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна, розв'язана російською федерацією проти України, суттєво актуалізувала питання соціально-економічної реінтеграції ветеранів до цивільного життя, одним із перспективних напрямів якої є розвиток ветеранського підприємництва. Створення власної справи дозволяє ветеранам забезпечити економічну незалежність і реалізувати набуті під час служби компетентності – стратегічне мислення, лідерство, здатність швидко приймати рішення в умовах невизначеності. Водночас це важливий чинник розвитку малого і середнього бізнесу, створення робочих місць та зміцнення місцевих громад у процесі економічного відновлення держави. Досвід країн із розвиненими системами підтримки ветеранів – США, Великої Британії, Канади, Ізраїлю та Австралії – свідчить, що ефективна державна політика та комплексне поєднання фінансових, освітніх та інституційних інструментів сприяють розвитку конкурентоспроможного сектору ветеранського бізнесу.

Для України ця проблема набуває стратегічного значення у зв'язку зі зростанням чисельності ветеранів та потребою у комплексній системі їх соціально-економічної реінтеграції. Формування нормативно-правових засад ветеранського підприємництва створює основу для подальшого розвитку сектору, однак потребує наукового обґрунтування механізмів підтримки, адаптованих до українських реалій. Особливої актуальності набуває розроблення методичних підходів до оцінювання потенціалу розвитку ветеранських підприємств, що дозволить визначати їхню спроможність до сталого функціонування, ефективність використання ресурсів та інструментів підтримки й обґрунтовувати відповідні управлінські рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ветеранського підприємництва перебуває на стику економіки, соціальної політики, психології та державного управління. В зарубіжній науковій літературі досліджуються вплив військового досвіду на формування підприємницьких компетентностей [1, 2], ефективність державних програм підтримки ветеранського бізнесу [3], а також роль спеціалізованих інституцій та підприємницьких екосистем у стимулюванні ветеранського підприємництва [4, 5].

В Україні до 2022 р. ця проблематика переважно розглядалася в контексті соціального захисту ветеранів, державної ветеранської політики та розвитку малого підприємництва, тоді як у 2022–2026

рр. сформувався окремий напрям досліджень ветеранського підприємництва як соціально-економічного та правового явища. Комплексний огляд зарубіжних і вітчизняних підходів представлено у праці Р. Осадчука [6], де визначено роль ветеранського підприємництва у соціально-економічній реінтеграції, інституційні бар'єри його розвитку в Україні та можливості адаптації міжнародного досвіду.

Теоретико-правові засади ветеранського підприємництва, зокрема законодавче визначення поняття «ветеранський бізнес» та напрями державної підтримки, досліджено О. Ю. Ілларіоновим [7]. Інституційні, фінансові та організаційні аспекти, включно з діяльністю Українського ветеранського фонду та грантовими програмами, висвітлено у праці К. Краус, А. Ігнатюк та Н. Краус [8]. Міжнародні моделі підтримки та можливості їх адаптації до українських умов досліджували Н. М. Самолук, Г. М. Юрчик та В. А. Міщук [9]. Фінансові механізми розвитку ветеранського бізнесу в умовах війни, зокрема грантове фінансування, пільгове кредитування, цифровізацію та страхування ризиків, розглянуто С. В. Петрухою, М. М. Трипаком, Н. М. Петрухою та Д. В. Коноваленком [10].

Після набрання чинності Законом України «Про ветеранське підприємництво» [11] посилюється напрям досліджень його правового забезпечення. І. Селіванова [12] проаналізувала новели законодавства та напрями його вдосконалення, тоді як І. Корнієнко [13], Х. Кметик і М. Дибань [14] дослідили право ветеранів на підприємницьку діяльність, спеціальний правовий статус суб'єктів ветеранського підприємництва та механізми державної підтримки.

Попри зростання кількості досліджень та розширення інформаційно-аналітичної бази, переважна їх частина зосереджена на правових, організаційних і фінансових аспектах ветеранського підприємництва. Недостатньо розробленими залишаються методичні підходи до комплексного оцінювання потенціалу розвитку ветеранських підприємств. Наявні підходи переважно охоплюють окремі показники економічної результативності або ефективності державної підтримки, тоді як інтегровані системи, що поєднують фінансові, ресурсні, інноваційні, інституційні та соціальні характеристики зі специфічними ознаками ветеранського підприємництва, практично відсутні. Це зумовлює необхідність формування системи показників, здатної комплексно характеризувати потенціал розвитку ветеранського підприємства.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є узагальнення міжнародного досвіду підтримки ветеранського підприємництва, визначення можливостей його адаптації до українських умов та обґрунтування системи показників і методичного підходу до комплексного оцінювання потенціалу розвитку ветеранського підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ветеранське підприємництво є специфічною формою економічної діяльності, що поєднує економічну та соціальну функції: створення доходу та робочих місць, реалізацію підприємницького потенціалу, професійну самореалізацію та соціально-економічну інтеграцію ветеранів [6–9, 14]. В науковій літературі воно розглядається не лише як різновид малого і середнього підприємництва, а й як складова державної ветеранської політики.

Військова служба формує компетентності, що можуть створювати переваги ветеранів у підприємницькій діяльності, зокрема лідерство, дисциплінованість, відповідальність, стратегічне мислення, командну роботу та здатність приймати рішення в умовах невизначеності [1–3]. Водночас започаткування власної справи супроводжується фінансовими, інформаційними, освітніми та психологічними бар'єрами, що зумовлює потребу в комплексній системі державної та інституційної підтримки [6, 8–10].

Світовий досвід демонструє, що ефективність розвитку ветеранського підприємництва визначається не лише кількістю започаткованих бізнесів, а передусім сформованістю екосистеми їх підтримки. Для порівняльного оцінювання використано п'ять взаємопов'язаних критеріїв: інституційну сформованість системи підтримки; доступність фінансових інструментів; розвиток підприємницької освіти, консалтингу та менторства; доступ ветеранів до ринків і державних закупівель; інтегрованість ветеранського підприємництва в національну підприємницьку та інноваційну екосистему. Високий рівень сформованості екосистеми визначається комплексним поєднанням цих елементів та їх інституційною сталістю; середній – наявністю основних механізмів підтримки за меншої їх комплексності або охоплення; помірний – переважанням окремих програм та ініціатив за відсутності цілісної спеціалізованої екосистеми.

За результатами порівняльного аналізу високий рівень сформованості екосистеми ветеранського підприємництва визначено для США та Ізраїлю. В США функціонує комплексна система інституційної, фінансової, освітньої та консультативної підтримки, доповнена можливостями доступу до державних контрактів. В Ізраїлі ветеранське підприємництво тісно інтегроване в інноваційну та стартап-екосистему, особливо у високотехнологічних сферах [2, 3, 5, 15, 18, 19]. Середній рівень характерний для Великої Британії та Канади, де сформовано основні фінансові, освітні, консультативні та менторські механізми, однак вони є менш комплексними або спеціалізованими [16, 17, 20]. Помірний рівень визначено для Австралії, де діють державні програми, освітні ініціативи та бізнес-спільноти, але спеціалізована екосистема ветеранського підприємництва продовжує формуватися [21, 22].

Таким чином, відмінності між досліджуваними країнами визначаються передусім ступенем системності, спеціалізації та інтеграції інструментів підтримки з національною підприємницькою та інноваційною екосистемою. Це дозволяє перейти від аналізу окремих програм до оцінювання рівня сформованості екосистеми підтримки ветеранського підприємництва.

Для України найбільш важливим є не пряме копіювання окремих зарубіжних практик, а їх поєднання з урахуванням національних умов. Насамперед доцільно забезпечити безперервний супровід ветерана у започаткуванні та розвитку власної справи, розширити доступ до фінансування, посилити освітню, менторську та консультативну підтримку, а також створити додаткові можливості виходу ветеранських підприємств на ринки. Важливим напрямом є координація діяльності державних інституцій, бізнесу, громадських організацій, освітніх та інноваційних установ. Така адаптація має враховувати умови війни, економічну нестабільність та масштабну професійну інтеграцію ветеранів.

Розвиток ветеранського підприємництва в Україні активізувався після 2014 р. та набув особливого значення після початку повномасштабної війни у 2022 р., що зумовило необхідність формування системи економічної реінтеграції ветеранів (табл. 1).

Таблиця 1 Еволюція ветеранського підприємництва в Україні: від адаптації до драйвера відновлення (2014–2026рр.)

Аспект	2014–2021 роки	2022–2026 роки
Загальна характеристика етапу	Формування передумов ветеранського підприємництва	Інституціоналізація та масштабування ветеранського підприємництва
Контекст і мотивація	Пошук можливостей професійної адаптації після участі в бойових діях; прагнення до самореалізації та економічної незалежності	Масштабне повернення військовослужбовців до цивільного життя; зростання ролі підприємництва як інструменту економічної самореалізації та реінтеграції ветеранів
Масштаб розвитку	Переважають локальні та маломасштабні бізнеси; відсутність сформованого окремого сектору ветеранського підприємництва	Розширення кількості та галузевої різноманітності ветеранських бізнесів; поява підприємств у виробництві, агросекторі, сфері послуг, технологіях та інших галузях
Рівень організованості	Окремі громадські ініціативи, ветеранські об'єднання та простори; формування перших спеціалізованих сервісів підтримки	Розвиток мережі ветеранських бізнес-об'єднань, профільних форумів, державних, громадських та міжнародних програм підтримки
Фінансова підтримка	Переважають власні кошти, підтримка родини, партнерів та громадських ініціатив; відсутність системної державної підтримки саме ветеранського підприємництва	Розвиток грантових програм, пільгового кредитування та інших фінансових інструментів; функціонування програм Українського ветеранського фонду та державного грантового компонента «Власна справа»; залучення міжнародної донорської підтримки
Освітні можливості	Обмежений доступ до спеціалізованої бізнес-освіти; переважання загальних програм підприємницького навчання	Розширення спеціалізованих бізнес-курсів, акселераційних, менторських та освітніх програм для ветеранів за участю державних, громадських, освітніх і міжнародних організацій
Нормативно-правова база	Відсутність спеціального законодавчого регулювання ветеранського підприємництва; підтримка переважно в межах загальної ветеранської політики та законодавства про підприємництво	Формування спеціального нормативно-правового регулювання; ухвалення Закону України «Про ветеранське підприємництво» у 2025 р., який набрав чинності у 2026 р.
Типи бізнесу	Переважають локальні підприємства у сфері послуг, торгівлі, харчування, ремонту та крафтового виробництва	Диверсифікація напрямів діяльності: виробництво, агробізнес, послуги, соціальне підприємництво, технологічні та інноваційні проекти
Соціально-економічний вплив	Переважає забезпечення зайнятості, економічної самостійності та професійної адаптації окремих ветеранів	Поеднання економічної самореалізації ветеранів із створенням робочих місць, професійною інтеграцією інших ветеранів, розвитком громад та формуванням нового сегмента підприємництва
Приклади ініціатив	Veteran Hub, ветеранські простори, окремі ветеранські бізнес-ініціативи, зокрема Pizza Veterano	Програми Українського ветеранського фонду, ветеранський компонент програми «Власна справа», ветеранські бізнес-форуми та програми масштабування ветеранського бізнесу

Джерело: складено автором на основі [23-28].

Сучасна екосистема підтримки ветеранського підприємництва в Україні формується за участю Міністерства у справах ветеранів України, Українського ветеранського фонду, Державної служби зайнятості, міжнародних донорів, громадських організацій та приватного сектору [24–28]. Вона охоплює грантове фінансування, консультування, освітні програми, акселерацію та менторську підтримку. Водночас система залишається такою, що розвивається, а доступність окремих інструментів відрізняється залежно від регіону та етапу розвитку бізнесу.

Основними бар'єрами залишаються обмежений доступ до фінансових ресурсів і кредитування, недостатня фінансова грамотність, високі підприємницькі ризики, потреба в психологічній та професійній адаптації, інформаційні та адміністративні

бар'єри, нерівномірність інфраструктурного забезпечення, недостатня доступність менторської підтримки, інфляція, нестабільність ринкового попиту та безпекові ризики [8–10, 26].

Подальше вдосконалення української моделі доцільно пов'язувати з розширенням грантових і кредитних програм, запровадженням гарантійних механізмів, розвитком спеціалізованих фінансових інструментів, підприємницької освіти, інкубації, акселерації та менторства, а також із розширенням участі ветеранських підприємств у державних і муніципальних закупівлях. Важливим напрямом є поглиблення координації між державними інституціями, бізнесом, громадськими організаціями, освітніми та фінансовими установами, що відповідає ключовому міжнародному принципу формування

цілісної та взаємопов'язаної екосистеми підтримки [8, 15–22].

З огляду на виявлену потребу в комплексному оцінюванні потенціалу розвитку ветеранських

підприємств доцільним є формування системи показників, яка поєднує традиційні економічні критерії зі специфічними характеристиками ветеранського підприємництва (табл. 2).

Таблиця 2 Пропонована система показників оцінювання потенціалу розвитку ветеранського підприємництва

Складова потенціалу	Показники оцінювання	Обґрунтування
Фінансовий потенціал	коефіцієнт автономії; коефіцієнт поточної ліквідності; рентабельність діяльності; темп приросту доходу; коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Визначає фінансову стійкість підприємства, його платоспроможність, прибутковість та здатність забезпечувати фінансування поточної діяльності та подальшого розвитку.
Ресурсний потенціал	продуктивність праці; забезпеченість основними засобами; забезпеченість персоналом; рівень використання виробничих потужностей; забезпеченість оборотними ресурсами	Характеризує забезпеченість підприємства матеріальними, трудовими та фінансово-оборотними ресурсами, необхідними для підтримання та масштабування діяльності.
Інноваційний потенціал	частка нових товарів (послуг) у загальному обсязі реалізації; витрати на інноваційну діяльність; частка доходу від нових товарів (послуг); рівень цифровізації бізнес-процесів; використання цифрових технологій для розвитку бізнесу	Відображає здатність підприємства створювати та впроваджувати нові продукти, технології та організаційні рішення, а також адаптувати бізнес-модель до технологічних і ринкових змін.
Ринковий потенціал	темп приросту клієнтської бази; рівень диверсифікації клієнтської бази; частка повторних покупок; індекс задоволеності клієнтів; темп освоєння нових ринків (ринкових сегментів)	Відображає конкурентоспроможність підприємства, стійкість його ринкової позиції, здатність утримувати клієнтів та розширювати географічні і сегментні межі діяльності.
Інституційний потенціал	доступність програм державної, міжнародної та недержавної підтримки ветеранів; кількість залучених програм підтримки ветеранського бізнесу; ефективність використання отриманої ветеранської підтримки; кількість партнерських проєктів; участь у професійних та бізнес-мережах	Відображає здатність підприємства використовувати можливості зовнішнього інституційного середовища для розвитку, залучати фінансові й нефінансові ресурси та формувати партнерські зв'язки. Для ветеранського підприємництва спеціалізована інституційна підтримка є важливим чинником розвитку.
Соціальний потенціал	кількість створених робочих місць для ветеранів; частка ветеранів та членів їх сімей серед працівників; наявність програм професійної адаптації ветеранів; кількість соціальних ініціатив підприємства; участь у розвитку територіальної громади	Враховує соціальну специфіку ветеранського підприємництва, пов'язану із професійною інтеграцією ветеранів, створенням соціальної цінності, розвитком людського капіталу та внеском підприємства у розвиток громади.
Управлінсько-адаптаційний потенціал	рівень трансформації військових компетентностей у підприємницькі та управлінські; рівень управлінських та підприємницьких компетентностей керівника; наявність стратегічного планування; здатність до адаптації бізнес-моделі; швидкість прийняття управлінських рішень; рівень цифровізації управління	Відображає здатність підприємства ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища, здійснювати стратегічне управління та використовувати компетентності керівника для розвитку бізнесу. Для ветеранських підприємств особливе значення має трансформація досвіду військової служби у підприємницькі та управлінські компетентності.

Джерело: розроблено автором.

Запропонована система показників ґрунтується на ресурсному, компетентнісному та інституційному підходах до оцінювання потенціалу розвитку підприємства і водночас враховує специфіку ветеранського підприємництва. На відміну від традиційних методик, які переважно оцінюють фінансові результати та виробничі ресурси, вона інтегрує показники, що характеризують соціальну місію, використання державної підтримки, процес

реінтеграції ветеранів та застосування компетентностей, сформованих під час військової служби. Включення специфічних ветеранських показників зумовлене тим, що розвиток ветеранського підприємства визначається не лише економічними ресурсами, а й доступом до спеціалізованих програм підтримки, здатністю забезпечувати працевлаштування ветеранів, успішністю їх професійної адаптації та трансформацією військових

компетентностей у підприємницькі переваги. Саме ці характеристики дають змогу врахувати специфіку ветеранського підприємництва при оцінюванні його потенціалу розвитку.

Розрахунок інтегрального показника потенціалу розвитку (ІПР) ветеранського підприємства передбачає чотири послідовні етапи: нормування показників, визначення їх вагомості, розрахунок часткових оцінок за окремими складовими та формування інтегральної оцінки.

На першому етапі показники, наведені в табл. 3, приводяться до єдиної шкали від 0 до 1, що забезпечує можливість їх зіставлення незалежно від одиниць вимірювання. Для показників, позитивна динаміка яких свідчить про зростання потенціалу підприємства, використовується пряме лінійне нормування; для показників із протилежною спрямованістю – зворотне. Межі нормування визначаються залежно від характеру показника: за фактичним діапазоном його значень у вибірці підприємств або, за наявності, за нормативними чи еталонними значеннями. Якісні характеристики, зокрема наявність відповідних програм, практик або цифрових інструментів, оцінюються за шкалою від 0 до 1: 0 – відсутність, 0,5 – часткове впровадження, 1 – повне впровадження.

На другому етапі визначається вагомість показників та окремих складових потенціалу. На етапі апробації методики застосовується принцип рівної вагомості показників у межах кожної складової та рівної вагомості семи складових потенціалу. Такий підхід дає змогу уникнути необґрунтованого суб'єктивного пріоритету окремих характеристик. В подальшому вагові коефіцієнти можуть бути уточнені на основі експертного оцінювання (АНР, Delphi) або об'єктивних статистичних методів.

На третьому етапі за кожною складовою потенціалу узагальнюються нормовані значення відповідних показників з урахуванням їх вагомості, в результаті чого формується часткова оцінка фінансового, ресурсного, інноваційного, ринкового, інституційного, соціального та управлінсько-адаптаційного потенціалу.

На четвертому етапі часткові оцінки агрегуються в інтегральний показник потенціалу розвитку ветеранського підприємництва (ІПРВП):

$$\text{ІПРВП} = \sum_{j=1}^n I_j W_j, \quad (1)$$

де I_j – часткова оцінка відповідної складової потенціалу; W_j – її вагомість, при цьому сума ваг дорівнює одиниці.

Для забезпечення прозорості та простоти інтерпретації використовується адитивний принцип розрахунку. Значення ІПРВП перебуває в межах від 0 до 1: чим ближче його значення до 1, тим вищим є потенціал розвитку ветеранського підприємництва.

Для інтерпретації результатів пропонується чотирирівнева шкала: 0,00–0,25 – критичний потенціал; 0,26–0,50 – потенціал нижче середнього; 0,51–0,75 – потенціал вище середнього; 0,76–1,00 –

високий потенціал розвитку. Зазначені межі мають базовий характер і можуть бути уточнені за результатами апробації методики на репрезентативній вибірці ветеранських підприємств.

Таким чином, запропонований підхід забезпечує послідовний перехід від системи окремих показників до часткових оцінок складових та інтегрального показника потенціалу розвитку, що дає змогу здійснювати порівняльне оцінювання підприємств і визначати складові, які потребують першочергового розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Дослідження засвідчило, що ветеранське підприємництво є важливим інструментом соціально-економічної реінтеграції ветеранів та перспективним напрямом розвитку малого і середнього бізнесу в Україні.

Порівняння міжнародного досвіду показало, що ефективність підтримки ветеранського підприємництва визначається сформованістю комплексної екосистеми, яка поєднує інституційну, фінансову, освітню, консультаційну та менторську підтримку, а також доступ до ринків. Для України релевантними є поєднання грантового, кредитного та гарантійного фінансування, розвиток бізнес-освіти, менторства та акселерації, розширення доступу ветеранських підприємств до державних і корпоративних закупівель та посилення взаємодії держави, бізнесу і громадського сектору.

Встановлено, що в Україні формується екосистема підтримки ветеранського підприємництва, однак вона потребує подальшої систематизації та підвищення доступності інструментів підтримки. Основними стримувальними чинниками залишаються обмежений доступ до фінансування, недостатність підприємницьких компетентностей і менторського супроводу, адміністративні бар'єри, нестабільність попиту та безпекові ризики.

Для комплексного оцінювання потенціалу розвитку ветеранського підприємства запропоновано систему показників за сімома складовими: фінансовою, ресурсною, інноваційною, ринковою, інституційною, соціальною та управлінсько-адаптаційною. Її особливістю є врахування поряд із традиційними економічними характеристиками специфічних для ветеранського підприємництва показників, пов'язаних із використанням державної підтримки, працевлаштуванням та професійною адаптацією ветеранів. Запропонований підхід дає змогу перейти від оцінювання окремих показників до комплексної характеристики потенціалу розвитку підприємства та визначення складових, які потребують першочергового вдосконалення. Перспективи подальших досліджень пов'язані з апробацією методики на вибірці ветеранських підприємств, уточненням вагових коефіцієнтів та перевіркою її практичної придатності для обґрунтування управлінських рішень.

Література:

1. Hu M., Su Y. Military experience and entrepreneurship: An imprinting perspective. *European Research on Management and Business Economics*. 2025. Vol. 31, № 2. Article 100281. DOI: 10.1016/j.iedeen.2025.100281.
2. Phipps A., Skimmyhorn W. Entrepreneurship among Veterans: Comparative Evidence from Recent Surveys. *International Small Business Journal*. 2025. Vol. 43, № 1. DOI: 10.1177/02662426241278216.
3. Haynie J. M., Shepherd D., Mosakowski E., Earley P. C. Military veterans marching towards entrepreneurship: An exploratory mixed methods study. *International Journal of Management Education*. 2014. Vol. 12, № 2. P. 101–112. DOI: 10.1016/j.ijme.2014.05.006.
4. Tihic M., Pritchard A., McKelvie A. The emergence and impact of the military veteran entrepreneurship industry. *Small Business Economics*. 2026. Vol. 66. P. 737–751. DOI: 10.1007/s11187-025-01133-z.
5. U.S. Department of Defense. Veterans Resources. URL: <https://business.defense.gov/Resources/Veterans-Resources/>
6. Осадчук Р. Ветеранське підприємництво в науковому дискурсі сучасних зарубіжних та вітчизняних дослідників. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота*. 2025. № 1 (11). С. 45–52. DOI: 10.17721/2616-7786.2025/11-1/5.
7. Ілларіонов О. Ю. Ветеранський бізнес: правові засади підтримки та розвитку. *Грааль науки*. 2022. № 22 (листопад). С. 89–100. DOI: 10.36074/grail-of-science.25.11.2022.14.
8. Краус К., Ігнатюк А., Краус Н. Ветеранське підприємництво та бізнес в Україні: інституційна, фінансова та проектна складова практичної реалізації. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2023. № 1 (11). С. 98–111. DOI: 10.32750/2023-0108.
9. Самолюк Н. М., Юрчик Г. М., Міщук В. А. Міжнародна та вітчизняна практика підтримки ветеранського бізнесу. *Вісник НУБГП. Серія «Економічні науки»*. 2024. Вип. 1 (105). С. 277–293. DOI: 10.31713/ve1202426
10. Petrukha S. V., Tripak M. M., Petrukha N. M., Konovalenko D. V. Modernization of Public Finances and Resilience of Veteran Business. *Проблеми економіки*. 2024. № 3 (61). С. 249–260. DOI: 10.32983/2222-0712-2024-3-249-260
11. Про ветеранське підприємництво : Закон України від 31.07.2025 № 4563-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4563-20>.
12. Селіванова І. Правовий механізм ветеранського підприємництва в Україні: новели, недоліки, пропозиції щодо вдосконалення. *Право та інновації*. 2026. № 2 (54). С. 31–38. DOI: 10.37772/2518-1718-2026-2(54)-4.
13. Корнієнко І. С. Сегментація права на ветеранське підприємництво. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2026. № 2 (52). С. 369–382. DOI: 10.33216/2218-5461/2026-52-2-369-382.
14. Кметик Х. В., Дибань М. П. Ветеранське підприємництво як інститут приватного права та інструмент економічної реінтеграції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. Вип. 2, ч. 1. С. 365–371. DOI: 10.24144/2788-6018.2026.02.1.54.
15. U.S. Small Business Administration. Office of Veterans Business Development. URL: <https://www.sba.gov/about-sba/sba-locations/headquarters-offices/office-veterans-business-development>.
16. X-Forces Enterprise. URL: <https://x-forces.com>.
17. Veterans' Strategy Action Plan. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/veterans-strategy-action-plan-2022-to-2024>.
18. Senor D., Singer S. *Start-Up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle*. New York : Twelve, 2009. 320 p.
19. Israel Innovation Authority. URL: <https://innovationisrael.org.il/en>.
20. Prince's Operation Entrepreneur. URL: <https://www.ombudsman-veterans.gc.ca/en/what-we-do/commendation/recipients/princes-operation-entrepreneur-poe>.
21. Veterans Affairs Canada. URL: <https://www.veterans.gc.ca>.
22. Australian Government. Department of Veterans' Affairs. URL: <https://www.dva.gov.au>
23. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>.
24. Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1020-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
25. Міністерство у справах ветеранів України : офіційний вебсайт. URL: <https://mva.gov.ua>.
26. Український ветеранський фонд : офіційний вебсайт. URL: <https://veteranfund.com.ua>.
27. Veteran Hub : офіційний вебсайт. URL: <https://veteranhub.com.ua>.
28. Дія.Бізнес : офіційний вебсайт. URL: <https://business.diia.gov.ua>.

References:

1. Hu, M., & Su, Y. (2025). Military experience and entrepreneurship: An imprinting perspective. *European Research on Management and Business Economics*, 31(2), 100281. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2025.100281>.
2. Phipps, A., & Skimmyhorn, W. (2025). Entrepreneurship among veterans: Comparative evidence from recent surveys. *International Small Business Journal*, 43(1). <https://doi.org/10.1177/02662426241278216>.
3. Haynie, J. M., Shepherd, D., Mosakowski, E., & Earley, P. C. (2014). Military veterans marching towards entrepreneurship: An exploratory mixed methods study. *International Journal of Management Education*, 12(2), 101–112. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2014.05.006>.
4. Tihic, M., Pritchard, A., & McKelvie, A. (2026). The emergence and impact of the military veteran entrepreneurship industry. *Small Business Economics*, 66, 737–751. <https://doi.org/10.1007/s11187-025-01133-z>.
5. U.S. Department of Defense. (n.d.). Veterans resources. <https://business.defense.gov/Resources/Veterans-Resources/>
6. Osadchuk, R. (2025). Veterans'ke pidpriemnytstvo v naukovomu dyskursi suchasnykh zarubizhnykh ta vitchyznianskykh doslidnykiv [Veteran entrepreneurship in the scientific discourse of modern foreign and domestic researchers]. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsialna Robota (Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Social Work)*, 1(11), 45–52. <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2025/11-1/5>.

7. Illarionov, O. Y. (2022). Veteranskyi biznes: Pravovi zasady pidtrymky ta rozvytku [Veteran business: Legal foundations of support and development]. *Hraal Nauky (Grail of Science)*, 22, 89–100. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.25.11.2022.14>.
8. Kraus, K., Ihnatiuk, A., & Kraus, N. (2023). Veteranske pidpriemnytstvo ta biznes v Ukraini: Instytutsiina, finansova ta proiektna skladova praktychnoi realizatsii [Veteran entrepreneurship and business in Ukraine: Institutional, financial and project components of practical implementation]. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, 1(11), 98–111. <https://doi.org/10.32750/2023-0108>.
9. Samoliuk, N. M., Yurchyk, H. M., & Mishchuk, V. A. (2024). Mizhnarodna ta vitchyzniana praktyka pidtrymky veteranskoho biznesu [International and domestic practices of supporting veteran business]. *Visnyk NUVHP. Seriiia "Ekonomiczni Nauky" (Bulletin of NUVGP. Series: Economic Sciences)*, 1(105), 277–293. <https://doi.org/10.31713/ve1202426>.
10. Petrukha, S. V., Tripak, M. M., Petrukha, N. M., & Konovalenko, D. V. (2024). Modernization of public finances and resilience of veteran business. *Problemy Ekonomiky (Problems of the Economy)*, 3(61), 249–260. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-249-260>.
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). On veteran entrepreneurship (Law No. 4563-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4563-20>.
12. Selivanova, I. (2026). Pravovyi mekhanizm veteranskoho pidpriemnytstva v Ukraini: Novely, nedoliky, propozyysii shchodo vdoskonalennia [Legal mechanism of veteran entrepreneurship in Ukraine: Novelities, shortcomings and proposals for improvement]. *Pravo ta Innovatsii (Law and Innovation)*, 2(54), 31–38. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-2\(54\)-4](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-2(54)-4).
13. Korniienko, I. S. (2026). Sehmentatsiia prava na veteranske pidpriemnytstvo [Segmentation of the right to veteran entrepreneurship]. *Aktualni Problemy Prava: Teoriiia i Praktyka (Actual Problems of Law: Theory and Practice)*, 2(52), 369–382. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-369-382>.
14. Kmetyk, Kh. V., & Dyban, M. P. (2026). Veteranske pidpriemnytstvo yak instytut pryvatnoho prava ta instrument ekonomichnoi reintehratsii [Veteran entrepreneurship as an institution of private law and a tool of economic reintegration]. *Analitichno-Porivnialne Pravo i Innovatsii (Analytical and Comparative Jurisprudence)*, 2(1), 365–371. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.1.54>.
15. U.S. Small Business Administration. (n.d.). Office of Veterans Business Development. <https://www.sba.gov/about-sba/sba-locations/headquarters-offices/office-veterans-business-development>.
16. X-Forces Enterprise. (n.d.). <https://x-forces.com>.
17. UK Government. (n.d.). Veterans' strategy action plan. <https://www.gov.uk/government/publications/veterans-strategy-action-plan-2022-to-2024>.
18. Senor, D., & Singer, S. (2009). Start-up nation: The story of Israel's economic miracle. Twelve.
19. Israel Innovation Authority. (n.d.). <https://innovationisrael.org.il/en>
20. Prince's Operation Entrepreneur. (n.d.). <https://www.ombudsman-veterans.gc.ca/en/what-we-do/commendation/recipients/princes-operation-entrepreneur-poe>.
21. Veterans Affairs Canada. (n.d.). <https://www.veterans.gc.ca>.
22. Australian Government. Department of Veterans' Affairs. (n.d.). <https://www.dva.gov.au>.
23. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993). On the status of war veterans and guarantees of their social protection (Law No. 3551-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>.
24. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). Veterans Policy Strategy until 2030 (Order No. 1020-r). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>.
25. Ministry of Veterans Affairs of Ukraine. (n.d.). <https://mva.gov.ua>.
26. Ukrainian Veterans Foundation. (n.d.). <https://veteranfund.com.ua>.
27. Veteran Hub. (n.d.). <https://veteranhub.com.ua>.
28. Diia.Business. (n.d.). <https://business.diia.gov.ua>.

